

Teleki Júlia: KERESSEM AZ APÁM SÍRJÁT
Visszatekintés a múltba – II., bővített kiadás

V. MEGEMLÉKEZÉSEK

Teleki Júlia: KERESSEM AZ APÁM SÍRJÁT
Visszatekintés a múltba – II., bővített kiadás

Minden áldozat, áldozat

Elgondolkodtató és felháborító közleményt sugárzott a tévé a napokban. Az SZSZP tartományi végrehajtó bizottsága ellenzi, hogy együtt emlékezzünk meg a vajdasági áldozatokról, akik a második világháborúban veszítették életüket.

Szerintük, a sok-sok kivégzett magyar mind bűnös ember volt. Így tanították a gyerekekkel, akik ebben a hitben élnek. Még ma is úgy néznek ránk, mintha mi is bűnösök lennénk.

Tudom, és tudjuk mindannyian, hogy egyes magyar fasiszták sok gaztettet követtek el. Sok embert megöltek, magyart is szerbet is, ha kommunista volt. Ezek a fasiszták azonban nem mi voltunk. Nem mi, vajdasági magyarok.

Azt hiszem, eljött az ideje, hogy szerb nyelven is tudassuk az emberekkel, mit követtek el a vajdasági szerbek a vajdasági magyarok ellen. Nem csak azért, hogy ők ne tartsanak bűnösnek minket. Tudatni kell, hogy több ezer magyar életét ontották ki a szerbek. Nem nézték, hogy bűnös vagy sem, csak azt, hogy magyar. Az én édesapám egyszerű parasztember volt. Nem harcolt senki ellen sem, csak dolgozott. Egy napon kivégezték. A bűne, hogy magyar volt. Bűn-e a nemzeti hovatartozás? És meddig lesz még bűn?

Tiltakozom és tiltakozunk sokan a kijelentés ellen, hogy apáinkat bűnösöknek nevezzék! Az 1944-ben kivégzett magyarok nem voltak fasiszták, nem voltak bűnösök, csak magyarok és ártatlanok. Ezt legjobban azok tudják, akik kivégezték őket.

Apám gyilkosa talán még köztünk sétál, talán már találkoztunk is, csak nem ismerem. Apám kegyetlen

Teleki Júlia: KERESSEM AZ APÁM SÍRJÁT
Visszatekintés a múltba – II., bővített kiadás

kivégzésekor én egy éves voltam. A többi falubeli magyar emberrel együtt végezték ki, minket, gyerekeket és az asszonyokat kihajtottak, kiűztek a házunkból és a falunkból örökre, lógerba csuktak bennünket.

Kérem szépen, mi ez, ha nem népirtás? Igen, népirtás volt. A gyilkosok felelősségre vonása mindig elmaradt. De a lelkiismeretük (ha egyáltalán van nekik) úgysem lehet nyugodt. Az ő lelkiismeretüknek kellene megszólalnia, és világgá kiáltania, hogy a több ezer magyar ember, akit kegyetlenül kivégeztek, majd a szemételepre, a gödrökbe vagy a part alá temettek, ártatlan áldozat volt. Az életüket a vak bosszú és a nemzetgyűlölet oltotta ki.

Ébredjenek már egyszer fel, és gondolkodjanak emberségesen! Gondolkodjanak el, mi az, ami árt a nemzetek közötti békés együttélésnek: az, ha az egyik nemzetet bűnösnek tartjuk, a másikat meg áldozatnak; vagy pedig az, ha feltárjuk a teljes igazságot, és elismerjük, hogy mindkét nemzetnek – magyarnak is szerbnek is, sőt a többi nemzetnek is – voltak ártatlan áldozatai. Ha közösen emlékeznénk meg ezekről az áldozatokról, nem rontaná meg a nemzetek közötti viszonyt. Ellenkezőleg!

Azt hiszem, az lenne igazán emberi, ha mindannyiunknak megengednék, hogy békésen és kegyelettel emlékezzünk meg halottainkról. Azokról is, akiknek emlékművet emeltünk, és azokról is, akiket a szemételep alá temettek.

Emlékezzünk meg együtt, és próbáljunk meg megbocsátani. Ne keressük soha többé a bosszút!

(Magyar Szó, 1991. január 15.)

A megemlékezés virága

Közeledik a halottak napja, amikor megemlékezünk szeretteinkről, akik már nincsenek közöttünk. Ilyenkor ki-megyünk a temetőbe, és virágot helyezünk halottunk sírjára.

De vajon hova menjünk mi, akik nem tudjuk, hol van a halottunk? Hova menjen a csurogi, a zsablyai és a többi elűzött magyar árva, hogy megkeresse apja sírját és virágot helyezzen rá?

Majd ötven év múlt el azóta, amióta apáinkat kivégezték, minket pedig elűztek otthonainkból. Sajnos, azóta sem szabad virágot helyezni a sírokra. Egyáltalán, hol is vannak azok a sírok? Melyik gödörben vagy melyik épület alatt? Vajon mikor válnak ismertté ezek az eldugott temetők?

Most, amikor közös sírba rakják azokat, akiket a fasiszták kivégeztek, még mindig nem akarják beismerni, hogy nekünk is vannak ártatlan áldozataink, hogy a mi apáink nem voltak fasiszták, nem voltak gyilkosok. Mi nem akarunk csontokat számolni, csak azt szeretnénk, hogy az a hely, ahol el vannak temetve, legyen méltóképpen megjelölve, bárhol is van az!

Ezzel nem megtorlást akarunk, csak azt, hogy apáink is megkapják a tiszteletet, ami egy halottnak jár.

Isten látja lelkünket, hogy mi, akik apa nélkül, árván nevelkedtünk, és lógerban voltunk, nem akarunk még egy háborút. Mi nem akarunk ölni, gyűlölni, mi békét akarunk. Azt akarjuk, hogy minden ember – nemzetiségétől függetlenül – békében élhessen.

Teleki Júlia: KERESSEM AZ APÁM SÍRJÁT
Visszatekintés a múltba – II., bővített kiadás

Most, amikor napjainkban is ártatlan fiatalok vesztek életüket ebben az értelmetlen háborúban, most kell az emberek szívéhez szólni, hogy álljanak le a háborúval! A gyilkolással! Ne akarjunk újabb árvákat, újabb özvegyeket és gyászoló édesanyákat; élő áldozatokat!

Soha többé ne legyenek rejtett temetők.

Mikor majd halottak napján kimegyünk a temetőbe, és elhelyezzük a kegyelet virágát – ha máshol nem, hát a kálvárián a nagy kereszt alatt – akkor emlékezzünk meg azokról, akik napjainkban veszítették életüket! Gyűjtsunk gyertyát, nagyon sok gyertyát, hogy megvilágítsák azokat a sötét, elborult elméket, akik háborúba taszítanak bennünket!

Legyen ez a gyertyafény a BÉKE FÁKLYÁJA! Legyen ez a virág a kegyelet, a megemlékezés virága!

Adjon halottainknak örök pihenést, az élőknek pedig BÉKÉT ÉS EMBERHEZ MÉLTÓ ÉLETET!

(Magyar Szó, 1991. október 27.)

Hol az érem másik oldala?

Az elmúlt napokban Vajdaság-szerte megemlékeztünk a magyar fasiszták által kivégzett áldozatokról. Beszéd hangzott el és imák, majd koszorúzás és gyertyagyújtás következett. Szívszorító emlékezés. Emlékezés, hogy többé ilyen ne történjen meg.

– Megbocsátunk, de nem feledünk! –, mondták az emlékezők, és talán így is van rendjén. Azt azonban elfelejtik, hogy az éremnek két oldala van. Ahhoz, hogy ezek a megemlékezések a békés együttélést szolgálják,

Teleki Júlia: KERESSEM AZ APÁM SÍRJÁT
Visszatekintés a múltba – II., bővített kiadás

szükséges megvilágítani az érem másik oldalát is. Hisz két igazság van.

Összeszorult a szívem, és azt hiszem, nagyon sokunké, amikor Csurogon emlékművet emeltek és koszorúztak. Nem az emlékmű, nem a koszorúzás miatt, hanem azért, mert itt hiányzik egy másik emlékmű is. Emlékmű az ártatlanul kivégzett magyarok tiszteletére. Hisz mi is nagyon szeretnénk leróni kegyeletünket apáink sírjánál. Ők nem voltak fasiszták, munkásemberek és magyarok voltak. Ők hol vannak eltemetve? Nemhogy emlékmű, de még egy megjelölt sírhalom sincs. Azt a temetőt nem szabad feltárni. Még nem szabad. Vajon meddig? Pedig nagyon sok ilyen eldugott temető van. A bennük nyugvó holtak éppen olyan ártatlan áldozatok, mint azok a szerb és zsidó családok, akiket 1942-ben végeztek ki. Különbség csak az évszámban van. Az 1944/45-ös megtorlásokor szerbek gyilkoltak, és magyarok voltak az áldozatok. 1944 őszén magyar férfiakat végeztek ki. Semmilyen bíróság nem létezett. A halálra ítélték bűne, hogy magyarok voltak.

1945 januárjában az asszonyokat és a gyerekeket kihajtották a házukból. Akkor is nagyon hideg volt a január, amikor minket ruha nélkül kiűztek a házukból, majd lógerba hajtottak. Ott nem kaptunk mást enni, csak kukoricalisztet só nélkül... A házukban még ma is szerb család él. A katolikus templomot földig lerombolták.

A háború mindig kegyetlen. Akkor is az volt, most is az. Ezért ne akarjunk soha többé bosszút állni. Emlékezzünk – mondták –, hogy soha többé ne ismétlődjön meg.

Ezért kell feltárni az igazságot. 1942-ről és 1944/45-ről is. Ez már történelem. Az igaz történelmet kell tanulni,

Teleki Júlia: KERESSEM AZ APÁM SÍRJÁT

Visszatekintés a múltba – II., bővített kiadás

és ismertetni szerbül is, magyarul is. Ne csak azt tanuljuk, hogy mit vétettek a magyarok, hanem azt is, hogy a magyarok ellen mit vétettek.

A békés együttéléshez szükség van arra, hogy megismerjük önmagunkat és egymást. Nemzeteink jó és rossz tulajdonságait. Ne tápláljuk be gyermekeinkbe a bosszút! Ez mindkét nemzetre vonatkozik: magyarra és szerbre egyaránt.

– Megbocsátunk, de nem feledünk! – Én ehhez hozzátenném: próbáljunk meg feledni, ne keressük az új bosszút!

Forduljunk a BÉKE, az ÉLET felé! Hisz béke nélkül nincs élet. Próbáljuk meg tisztelni egymást. Kíséreljük meg, hogy a nemzetiségünk megtartása mellett EMBEREK maradjunk!

(Magyar Szó, 1992. január 31.)

Halottak napjára

A halottak napja mindnyájunkat szomorúsággal tölt el, hisz ez az a nap, amit azoknak szentelünk, akik már nem lehetnek közöttünk. Ilyenkor kimegyünk a temetőbe, virágot helyezünk sírjukra, gyertyát gyújtunk, és gondolatban elbeszélgetünk szeretteinkkel.

De vajon hova menjünk mi, akik nem tudjuk, hol van apáink sírja? Hova menjen az a sok csurogi, zsablyai és még sok-sok más községből való magyar, akiknek 1944 őszén édesapjukat, testvéreiket, férjüket ártatlanul kivégezték, s azok jeltelen sírokban nyugszanak valahol? Hova tegyük virágainkat, hogyan simítsuk meg a

Teleki Júlia: KERESSEM AZ APÁM SÍRJÁT

Visszatekintés a múltba – II., bővített kiadás

keresztfát, hiszen a mi apáinknak még az sem adatott meg, hogy számukra keresztet emeljünk. Némely áldozatnak Csurogon szobrot emeltek, mások viszont meggyalázva, jeltelenül a dögtemetőben nyugszanak. Vajon miért? Meddig? Hiszen minden áldozat egyforma tiszteletet érdemel.

Hány magyar árva él még Vajdaság-szerte és Vajdaságon kívül, aki el tudná mondani, mi történt 1944 őszén? És hányan élnek még azok közül, akik elkövették a szörnyűséges gáztetteket? Talán az élet, a sors megfizetett gonoszágaikert. Minden bosszúvágy nélkül, méltóságteljesen és szeretettel emlékezzünk meg halottainkról, akikk egy nemzetgyűlölő, piszkos politika áldozatai voltak!

Azóta sok év múlt el, de az elvetemült politika, a hatalomra vágyás és a más nemzet elleni gyűlöletre uszítás most is szedi áldozatait. Vajon ebben a testvérgyilkos háborúban hány ember és hány gyermek marad majd árván? Hány friss sírhalom domborodik már, és hány jeltelen sír? Miért? Meddig? Mikor jut el a tudatunkig, hogy amit teszünk, az a legaljasabb tett, amit ember tehet? Hiszen eddigi barátját, rokonát, szomszédját gyilkolja, azok otthonát fosztogatja! Lehet-e boldog egy ember más otthonában, és lehet-e boldog, ha vér tapad kezéhez? De, ha mégis boldog, akkor ember-e?

Halottak napja van. Gyűjtsunk gyertyát, és emlékezzünk! Emlékezzünk halottainkra, könyörögjünk az élőkért, gyermekeinkért, mindannyiunkért!

KÖNYÖRÖGJÜNK A BÉKÉÉRT!

(Magyar Szó, 1942. november 1.)

Csurog 1944-1994

Az első kereszt, az első gyertya és az első koszorú

Ötven év után először helyeztük el az első koszorút arra a helyre, ahova 1944-ben kihordták a halottainkat. Ez a hely a téglagyár melletti sintérgödör volt.

Azt az érzést nem lehet leírni. Azt érezni kellett.

Szorongó szívvel, teli félelemmel közeledett a kis csapatunk Csurog felé. Azt hiszem, mindannyiunk szíve gyorsabban dobogott, amikor a csurogi szélmalmot elhagytuk, és a téglagyár melletti sintérgödörhöz értünk.

Életemben először jöhettek (ha nem is volt szabad, de jöttem) erre a szomorú helyre.

Kiszálltunk a kocsiból és álltunk ott, néztük a fűvel benőtt gödröket, dombokat. Talán épp azon a helyen, ahol álltam vagy ahol végigmentem, nyugodott (ha még ott nyugodott) édesapám, akit soha nem ismerhettem.

Csak álltunk mindannyian némán, szemünk tele volt könnyel, és néztünk..., néztünk a semmibe.

Leástuk a keresztet. Rajta csak ez állt

ÉDESAPÁINKNAK
1944-1994

Meggyújtottuk gyertyáinkat, elhelyeztük koszorúinkat. Imádkoztunk és sírtunk.

Végül egyszerre tört ki mindenkiből az a szomorú, fájó emlék, a megtörtént kegyetlenség. Az idősebbek a napot emlegették, amikor utoljára látták férjüket, édesapjukat.

Teleki Júlia: KERESSEM AZ APÁM SÍRJÁT

Visszatekintés a múltba – II., bővített kiadás

Mindenki sírt, és csak néztünk a falu felé. Lelki szemeinkkel kerestük a házunkat, az otthonunkat, ahonnan kiűztek bennünket. Most valaki másé ez az otthon.

Valaki megszólalt közülünk: „Valami hiányzik a szerb templom mellől!” Igen, hiányzik. Ötven évvel ezelőtt két torony látszott, a pravoszláv és a katolikus templomé, de a magyar templomot ledöntötték. A magyar temetőt felszántották. Semmi sem maradt, ami magyar.

Most ott áll a szerb templomtorony magányosan, mintha bizonyítékként a világba kiáltana: ez volt az igazi gyűlölet, az igazi bosszú! De ne legyen gyűlölet soha többé! Sem itt, sem máshol. A két templom mindaddig nagyon jól megfért egymás mellett, amíg az egyiket le nem döntötte a bosszú. A templom műemlék, kincs. A templom Isten háza, amely senkit sem bánt. Itt mégis lerombolták.

Álltunk és néztünk hol a falu felé, hol az előttünk elterülő füves, meszes gödrökre. Néztük az égő gyertyákat, miközben – azt hiszem – mindannyiunk gondolata egy volt: SOHA TÖBBÉ NE TÖRTÉNJEN MEG! Nem éreztem szívemben gyűlöletet; hiszem, hogy a többiek sem, csak keserűséget, és leírhatatlan vágyat a békességért, a BÉKÉÉRT.

Mielőtt hazaindultunk volna, egy idős hölgy, aki Magyarországról jött gyermekeivel az elvesztett szülőfaluba, aki itt vesztette el fiatal férjét, gyermekei édesapját, lehajolt a földre, majd egy műanyag tasakba földet rakott. Ezután odafordult gyermekeihez, s mindannyiunk előtt arra kérte őket, ha meghal, ezt a maréknyi szülőföldet dobják majd a koporsójára. Talán ez a kevés föld jelenti számára a múltat, az itt eltöltött éveket, a fiatalságát és a férjét, akit oly fiatalon vettek el tőle. Ki tudja?

Teleki Júlia: KERESSEM AZ APÁM SÍRJÁT

Visszatekintés a múltba – II., bővített kiadás

Mindannyian megfogadtuk, hogy ezután minden évben eljövünk, elhelyezzük virágainkat és gyertyát gyújtunk. Ötven év után először Szabadkáról, Újvidékről, Földvállról, Temerinből, Szenttamásról, Szekszárdról és Becséről érkezett ez a kis, elszánt csapat, félelmét legyőzve.

Szomorúan, könnyes szemmel, de megkönynyebbülve indultunk hazafelé. Ha ötven év után is, de égtek a gyertyák apáink sírján.

Jeltelen temetők

Szomorú és nehéz napokat élünk. A szívünk tele van szomorúsággal. Vajon, mit hoz a holnap? Ránk kopogtat-e valaki? Valaki, aki az otthonunkat akarja.

A félelem és a remény ott lappang mindannyiunk lelke mélyén. Félelem, hogy a történelem megismétlődik; de remény is, hogy mégsem következik be a legrosszabb. Az otthonunkat talán mégsem kell még egyszer elhagynunk.

Mindenszentekkor és halottak napján elhúnyt szeretteinkre emlékezünk. Halottaink emléke kell, hogy erőt adjon az élethez, az itt maradáshoz, hisz ott a helyünk, ahol őseink is éltek.

Mindenszentekkor virágba borulnak a temetők, a gyertyák fénye átvilágítja a sírokat. Lelki szemeink előtt ott állnak szeretteink teljes fényben. Mosolyognak és vigasztalnak minket.

Sajnos, nem minden temető virágos, nem mindenhol égnek a gyertyák, a halottak nem mindenhol nyugszanak

Teleki Júlia: KERESSEM AZ APÁM SÍRJÁT

Visszatekintés a múltba – II., bővített kiadás

temetőben. Nagyon, de nagyon sok jeltelen temetőnk van, ahol a holttestek összekötözött kézzel, ruhátlanul, megalázva találhatóak valahol egy-egy tömegsírbán.

Milyen fájó az, ha a szeretteinkre emlékezünk, ha felidézünk a kedves emlékeket. De talán sokkal fájóbb, amikor nincs mit felidézni, amikor nincs emlék, mert még ezt is elvették tőlünk. Számunkra nem létezik élmény, nincs kedves emlék, nincs egy mosolygós arc, egy féltő kéz, egy kedves szó. Mindent elvettek tőlünk. Elvették tőlünk apánkat, amikor még olyan kicsik voltunk, hogy az emlékét sem tudtuk megőrizni, így csak a hiányt érezzük egész életünkben.

Ne hagyjuk kitörölni emlékezetünkben a hiányérzetet! Azt, hogy nekünk is volt édesapánk, nekünk is voltak szeretteink, akiknek nincs temetőjük, nincs fejfájuk, akik jeltelen sírbán nyugszanak még most is, ötven év után.

Keressük fel ezeket a sírhelyeket, helyezzük el a kegyelet virágait! Gyűjtsuk meg gyertyáinkat, hogy lángjuk messzire világítson, és figyelmeztessen: **NE LEGYEN MÁR SEHOL TÖBB ELDUGOTT TEMETŐ! LEGYEN MÁR BÉKE!**

(Magyar Szó, 1995. október 25.)

Teleki Júlia: KERESSEM AZ APÁM SÍRJÁT
Visszatekintés a múltba – II., bővített kiadás